

Analysis of Solutions For the Development of Rainfed Wheat Crop Insurance in Kurdistan Province

Dara Moradi¹, Hossein Shabanali Fami^{2*}, Ali Akbar Barati³ and Mahnaz Mohammadzadeh Nasirabadi⁴

Article history:

Submitted: 12 July 2023
Revised: 3 June 2025
Accepted: 17 June 2025
Available Online: : 17
June 2025

How to cite this article:

Moradi, D., Shabanali Fami, H., Akbar Barati, A., and Mohammadzadeh Nasirabadi, M. 2025. Analysis of Solutions For the Development of Rainfed Wheat Crop Insurance in Kurdistan Province, Rural Development Strategies, 12(2): 236-257. DOI: 10.22048/rdsj.2025.406740.2115

Abstract

Agricultural insurance is one of the most important mechanisms for dealing with agricultural risks and reducing financial losses and is considered a lever for agricultural development. This study aimed to identify and explain strategies for developing wheat crop insurance from the perspective of part-time farmers and agricultural insurance experts during the 2022 crop year in Kurdistan province. The study is non-experimental in terms of variable control, survey in strategy, applied in purpose, and cross-sectional in time, conducted at a specific point. The statistical population comprised two groups: dryland wheat farmers (N = 67,486) and agricultural insurance experts (N = 309). G-Power software was used to compute the sample size in the farming community, based on which a sample of 165 was selected. As an assumption for this sampling procedure, farmers' opinions were utilized to characterize the state of crop insurance and assess the importance and priority of insurance development strategies. Additionally, 91 agricultural insurance experts and insurers were chosen as a sample by simple random sampling to provide their thoughts on insurance alternatives. In this study, the main data collection tool was a questionnaire with a Cronbach's alpha value of $\alpha = 0.7$. The results of the confirmatory factor analysis regarding identifying and explaining strategies for developing dry farming wheat insurance indicated that, in both studied groups, the policy-regulatory strategies ($\beta=0.945$; 0.957), evaluation ($\beta=0.844$; 0.644), educational-informational strategies ($\beta=0.844$; 0.768), administrative ($\beta=0.829$; 0.829), and competitive-supervisory strategies ($\beta=0.705$; 0.519) were confirmed. Furthermore, a comparison of perspectives showed that, from the viewpoint of both groups, policy-regulatory strategies, with beta coefficients of 0.945 and 0.975, were

1- MSc graduate in rural development, University of Tehran, Tehran, Iran

2- Prof. Department of Agricultural Management and Development, Faculty of Agriculture, University of Tehran, Tehran, Iran.

3- Associate Prof. Department of Agricultural Management and Development, Faculty of Agriculture, University of Tehran, Tehran, Iran.

4- Assistant Prof. Department of Water Engineering and Agricultural Management, Faculty of Agriculture and Natural Resources, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran

Corresponding Author: hfami@ut.ac.ir

© 2022, University of Torbat Heydarieh. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>).

the most important strategy for developing dry farming wheat insurance. Therefore, it is recommended that the government create necessary legal and executive frameworks to formulate supportive policies (such as tax exemptions and subsidies) and employ a participatory insurance model (public-private) while maintaining its role as a reinsurer to enhance insurance in the agricultural sector.

Keywords: Development components, agricultural insurance, rainfed wheat farmers, Kurdistan province

مقاله پژوهشی

تحلیل راهکارهای توسعه بیمه محصول گندم در روستاهای استان کردستان

دارا مرادی^۱، حسین شعبانعلی فمی^۲، علی اکبر براتی^۳ و مهناز محمدزاده نصیرآبادی^۴

تاریخ دریافت: ۲۱ تیر ۱۴۰۲

تاریخ بازنگری: ۱۳ خرداد ۱۴۰۴

تاریخ پذیرش: ۲۷ خرداد ۱۴۰۴

چکیده

بیمه کشاورزی از مهم‌ترین سازوکارهای مقابله با خطرات بخش کشاورزی و کاهش خسارت مالی می‌باشد و یکی از اهرم‌های توسعه کشاورزی بشمار می‌آید. در این راستا این پژوهش باهدف شناسایی و تبیین راهکارهای توسعه بیمه محصول گندم از دیدگاه کشاورزان دیمی‌کار و کارشناسان بیمه کشاورزی طی سال زراعی ۱۴۰۱ در استان کردستان انجام گرفته است. تحقیق حاضر از نظر میزان کنترل متغیرها غیرآزمایشی، از نظر راهبردی پیمایشی، از نظر هدف کاربردی و از نظر زمانی با توجه به اینکه در یک مقطع زمانی خاص انجام شده است، مقطعی هست. جامعه آماری پژوهش شامل دو گروه بهره‌برداران گندم دیم ($N=67486$) و کارشناسان بیمه کشاورزی ($N=309$) بود. از آنجاکه از نظرات کشاورزان هم برای توصیف وضعیت بیمه محصولات و هم برای تعیین میزان اهمیت و اولویت راهکارهای توسعه بیمه استفاده شده بود، حجم نمونه در جامعه کشاورزان با استفاده از نرم‌افزار G-Power ۱۵۶ نفر برآورد شد. برای تعیین حجم نمونه در جامعه کارشناسان نیز تعداد ۹۱ کارشناس و بیمه‌گزار محصولات کشاورزی به‌عنوان نمونه و به‌صورت تصادفی ساده انتخاب شدند. در پژوهش حاضر ابزار اصلی گردآوری داده‌ها، پرسشنامه بوده است که مقدار آلفای کرونباخ آن $\alpha=0.7$ محاسبه شد. نتایج تحلیل عاملی تأییدی در خصوص شناسایی و تبیین راهکارهای توسعه بیمه محصول گندم دیم از دیدگاه کشاورزان و کارشناسان نشان داد که در هر دو گروه مورد مطالعه راهکارهای سیاستی - مقرراتی ($\beta=0.945;0.957$)، ارزیابی ($\beta=0.844;0.644$)، آموزشی - اطلاع - رسانی ($\beta=0.844;0.768$)، اداری ($\beta=0.829;0.829$) و رقابتی - نظارتی ($\beta=0.705;0.519$) مورد تأیید قرار گرفت. از طرفی مقایسه دیدگاه کارشناسان و کشاورزان نشان داد که از دیدگاه هر دو گروه بهره‌برداران و کارشناسان بیمه، راهکارهای سیاستی - مقرراتی به ترتیب با ضریب بتا 0.945 و 0.975 مهم‌ترین راهکار توسعه بیمه محصول گندم دیم می‌باشد. لذا توصیه می‌شود دولت با ایجاد بسترهای قانونی و اجرایی لازم، نسبت به تدوین سیاست‌های حمایتی (معافیت‌های مالیاتی و یارانه‌ها) و نیز به‌کارگیری مدل بیمه مشارکتی (خصوصی - دولتی) با حفظ جایگاه دولت به‌عنوان بیمه‌گر اتکایی جهت توسعه بیمه در بخش کشاورزی اقدام کند.

کلمات کلیدی: مولفه‌های توسعه، بیمه کشاورزی، بهره‌برداران گندم، استان کردستان

۱ - دانش‌آموخته کارشناسی ارشد توسعه روستایی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

۲ - استاد گروه مدیریت و توسعه کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

۳ - دانشیار گروه مدیریت و توسعه کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

۴ - استادیار گروه مهندسی آب و مدیریت کشاورزی، دانشکده کشاورزی و منابع طبیعی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

(* - نویسنده مسئول: hfami@ut.ac.ir)

مقدمه

کشاورزی از بخش‌های مهم اقتصادی و منبعی حیاتی برای معاش در بسیاری از کشورهای در حال توسعه است. از طرفی وابستگی فراوان بخش کشاورزی به طبیعت و شرایط غیرقابل کنترل و گاهی غیرقابل پیش‌بینی محیطی موجب شده که فعالیت‌های این بخش یکی از پرمخاطره‌ترین نوع فعالیت‌ها محسوب شود (اعظم رحمتی و همکاران، ۱۳۹۴). طغیان آفات، انواع بیماری‌های گیاهی و دامی، تغییرات ناگهانی دما، کمبود و پراکنش نامناسب بارندگی و بروز خشک‌سالی‌های پایی و پیامدهای ناشی از آن و نیز وقوع بلایای طبیعی مانند سیل و زلزله، ممکن است خسارت‌های زیادی به کشاورزان و بخش کشاورزی وارد کند (حسین نژاد میر و همکاران، ۱۳۹۸). از طرف دیگر تأمین نیازهای غذایی از دغدغه‌های همیشگی بشر بوده است به همین جهت به‌کارگیری سیاست‌های مناسب جهت افزایش توان تولید و کاهش ریسک در بخش کشاورزی از برنامه‌های مدنظر دولت‌ها برای تحقق امنیت غذایی بوده است (دریجانی، ۱۳۹۶). در همین راستا بیمه محصولات کشاورزی که یکی از اهرم‌های توسعه کشاورزی بشمار می‌آید، یکی از مناسب‌ترین راهکارهای مقابله با ماهیت پیش‌بینی‌ناپذیر این مخاطرات محسوب می‌شود (دریجانی، ۱۳۹۶؛ مجاوریان و امیرنژاد، ۱۳۸۷). چراکه بیمه کشاورزی به عنوان ابزاری حمایتی برای کمک به خانوارهای روستایی برای مقابله با ریسک‌های متغیر مرتبط با عدم قطعیت‌های آب و هوایی و در نتیجه بهبود امنیت غذایی ترویج شده است (تیمر و کوم، ۲۰۲۳). در واقع حمایت مالی ارائه شده توسط بیمه، خانوارهای کشاورز را قادر می‌سازد تا بیشتر در مزارع خود سرمایه‌گذاری کنند و در نتیجه بهره‌وری کشاورزی و امنیت غذایی و تغذیه‌ای خود را افزایش

دهند (ژونگ^۲ و همکاران، ۲۰۲۳). با این حال بیمه کشاورزی در ایران همانند بسیاری از کشورهای جهان با موانع و مشکلاتی روبه‌رو است که توسعه و گسترش فراگیر آن را محدود می‌سازد (نادری مهدی و همکاران، ۱۳۹۳). دو ویژگی در بیمه کشاورزی وجود دارد که ریشه موانع و مشکلات این نوع بیمه است و آن را از مسائل بیمه در سایر بخش‌های اقتصاد متمایز می‌سازد. ویژگی اول ناشی از خصوصیات ساختاری مخاطرات در بخش کشاورزی است که ماهیت ریسک کشاورزی را از ریسک فعالیت در سایر بخش‌های اقتصاد متفاوت ساخته است. ویژگی دوم مربوط به تمایل و گاهی اجبار دولت‌ها به مداخله در امر بیمه‌گری کشاورزی و نگرش بیمه‌گذاران این بخش به بیمه کشاورزی است (سلامی و همکاران، ۱۳۸۳). این دو ویژگی خود اهمیت پرداختن به موضوع بیمه محصولات کشاورزی را دوچندان می‌نماید. گذشته از این، سابقه کشت گندم نه تنها در جهان و ایران، بلکه در کردستان هم به سالیان دور برمی‌گردد و همواره یکی از مهم‌ترین محصولات زراعی کشت شده توسط کشاورزان این استان است و به واسطه همین ارتزاق از بخش کشاورزی، هنوز هم اقتصاد کردستان بر محور این بخش می‌چرخد و نه تنها در تولید بلکه سهم بیشتر صادرات را هم به خود اختصاص داده است (مرادی و همکاران، ۱۴۰۳، قادری و همکاران، ۱۳۹۷). بر اساس گزارش وزارت جهاد کشاورزی (۱۴۰۲) در ارتباط با آمارنامه کشاورزی سال زراعی ۱۴۰۲-۱۴۰۱، در این سال، در استان کردستان عملیات اجرایی بیمه از سال ۷۰-۶۹ شروع گردید و اکنون بالغ بر ۵۰ نوع محصول و فعالیت بیش از ۱۰۰۰۰۰ نفر بهره‌بردار تحت پوشش خدمات حمایتی صندوق بیمه کشاورزی قرار دارند. در سال زراعی ۱۴۰۱، از کل اراضی ۱۱۶۴۳۶۸ هکتار اراضی استان کردستان (۷۸۲۸۲۳ هکتار زراعی

کشاورزان، کارشناسان و کارگزاران بیمه محصولات کشاورزی چیست؟ و چگونه می‌توان بر موانع توسعه بیمه محصول گندم دیم فائق آمد؟ بررسی بیمه کشاورزی در کشورهای مختلف جهان نشان می‌دهد بسیاری از مشکلات بیمه در بین این کشورها مشترک است که دلیل اصلی آن مشترک بودن ماهیت تولید در بخش کشاورزی این کشورها است. به همین دلیل بسیاری از راهکارهایی که کشورهای پیشرو در امر بیمه برای رفع موانع و مشکلات به کار گرفته‌اند، می‌تواند در حال حاضر و یا در آینده نزدیک با فراهم کردن برخی شرایط لازم در ایران نیز مورد استفاده قرار گیرد. در بررسی راهبردهای توسعه بیمه محصولات کشاورزی مطالعات متعددی انجام گرفته که به برخی اشاره می‌گردد: طی پژوهشی، عوامل موثر بر پذیرش بیمه کشاورزی گندمکاران شهرستان رزن توسط نادری مهدی و همکاران (۱۴۰۳) مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد که متغیرهای سرمایه اجتماعی، حمایت‌های اطلاعاتی دولت، تعامل گندمکاران با کانال‌های ارتباطی و دانش بیمه‌ای کشاورزان با متغیر قصد پذیرش بیمه همبستگی مثبت معنی داری دارد. قاسمی و داورزنی (۱۴۰۰) در مطالعه راهبردهای توسعه بیمه محصولات کشاورزی در بین کشاورزان خرده‌مالک نشان دادند که راهبردهای مطلوب، راهبردهای تدافعی است. همچنین تبیین علمی موانع توسعه بیمه کشاورزی و تسهیل پذیرش بیمه از سوی بهره‌برداران خرده‌مالک، مهم‌ترین راهبرد توسعه بیمه کشاورزی است. طاهری و همکاران (۱۴۰۰) در بررسی تأثیر عوامل فردی، رفتاری، ساختاری و فرهنگی بر توسعه بیمه محصولات کشاورزی نشان دادند که عوامل فرهنگی، عوامل فردی و عوامل ساختاری متغیرهای مناسبی برای توسعه بیمه محصولات کشاورزی می‌باشند. همچنین بین متغیرها تفاوت معناداری وجود دارد و عوامل ساختاری بالاترین امتیاز و عوامل فردی دارای کم‌ترین امتیاز است. محمدی و

و مابقی آیش) ۱۰۵۳۶۹۱ هکتار معادل ۹۰/۵ درصد اراضی دیم و مابقی ۱۱۰۶۷۷ هکتار معادل ۹/۵ هکتار را اراضی آبی تشکیل می‌دهد. در این سال در مجموع ۲۰۶۷۸۳ هکتار از اراضی کشت گندم تحت پوشش بیمه بوده است. تعداد بهره‌برداران گندم کار دیم و آبی در کردستان ۹۰ هزار نفر است که این تعداد افزون بر ۷۰ درصد کل بهره‌برداران بخش کشاورزی استان را تشکیل می‌دهد (وزارت جهاد کشاورزی، ۱۴۰۲). این آمار گویای نقش بااهمیت گندم دیم در اقتصاد استان و اقتصاد جوامع روستایی و کشاورزی آن هست؛ اما علی‌رغم مخاطرات زیاد بخش کشاورزی و به‌طور خاص کشاورزی دیم به دلیل اتکای زیاد به تغییرات اقلیمی و آسیب‌پذیری بالای آن و همچنین نظر به اهمیت بیمه به‌عنوان یکی از سازوکارهای مدیریت مخاطره در بخش‌های گوناگون و از جمله کشاورزی؛ انتظار می‌رود که درصد بسیار بالایی از کشاورزان دیم کار نسبت به بیمه مزارع خود اقدام نمایند (حسین نژادمیر و همکاران، ۱۳۹۸). آمارها نشان می‌دهد میزان سطح بیمه محصول گندم دیم در استان کردستان در سنوات گذشته دارای افت و خیز زیادی شده است و در سه سال گذشته روند نزولی شدید را تجربه کرده است و از سطح بیمه ۳۳۸ هزار هکتار معادل ۶۵ درصد کل اراضی زیر کشت گندم دیم استان در سال زراعی ۹۵-۹۴ به سطح بیمه ۳۸ هزار هکتار معادل ۸ درصد از کل اراضی زیر کشت گندم دیم استان در سال زراعی ۹۸-۹۷ رسیده است. از این رو سؤال مطرح در این پژوهش، علی‌رغم وجود مخاطرات زیاد در بخش کشاورزی دیم که حداقل در همین بازه زمانی شاهد تنش‌های کم‌آبی شدید (سال زراعی ۸۸-۸۷) و سرما و یخبندان خارج از فصل (سال زراعی ۹۵-۹۴) بوده (وزارت جهاد کشاورزی، ۱۳۹۸) و علی‌رغم شناخته‌شده بودن بیمه کشاورزی برای کشاورزان به استناد آمار بیمه‌پذیری بالا برای همین محصول در سنوات گذشته، این است که راهکارهای توسعه بیمه محصول گندم دیم از دیدگاه

ایران است. در مقابل به راهکارهایی از قبیل پرداخت غرامت در کوتاه‌ترین زمان، برآورد به‌موقع خسارت، برگزاری کلاس‌های آموزشی و غیره نیز اشاره کرده است. قاسمی و علیزاده (۱۳۹۷)، نیز ضمن مطالعه چالش‌های توسعه بیمه محصولات کشاورزی در بین بهره‌برداران خرد نشان دادند که وجود ساختار نامناسب درزمینه بیمه محصولات کشاورزی، نارضایتی کشاورزان از عملکرد صندوق بیمه محصولات کشاورزی و فقدان فضای رقابتی در عرضه بیمه محصولات کشاورزی؛ مهم‌ترین چالش‌های توسعه بیمه محصولات کشاورزی از دیدگاه کشاورزان خرد است. امیری کچمی و همکاران (۱۳۹۶)، یک تحقیق نشان داد کم بودن میزان غرامت دریافتی، گران بودن حق بیمه پرداختی و طولانی بودن زمان پرداخت غرامت از سوی شرکت‌های بیمه از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر کاهش تمایل به استفاده از خدمات بیمه‌ای توسط دامداران است (خداوردیزاده و همکاران، ۱۳۹۳). با واکاوی عوامل مؤثر بر توسعه بیمه محصولات باغی در منطقه جنوب استان کرمان، نشان دادند که از بین متغیرهای مورد مطالعه چهار متغیر عوامل اقتصادی، دانش کشاورز در رابطه با بیمه محصولات باغی، نگرش کشاورز نسبت به بیمه محصولات باغی و میزان خطرپذیری کشاورز به ترتیب بیش‌ترین تأثیر را در توسعه بیمه محصولات باغی داشته‌اند. برقی و همکاران (۱۳۹۶) نیز در پژوهش خود درزمینه مؤلفه‌های تأثیرگذار بر گرایش به بیمه محصولات کشاورزی و دامی در نواحی روستایی شهرستان خمین، مواردی نظیر آگاهی از اهداف و فواید بیمه، توان مالی، منصفانه بودن حق بیمه و رضایت از خدمات بیمه را عوامل مؤثر بر گرایش به بیمه ذکر کرده‌اند. نوری و همکاران (۱۳۹۵) نیز با بررسی عوامل مؤثر بر رضایتمندی بیمه‌گذاران مزارع پرورش ماهیان سرد آبی در استان مازندران، به این نتیجه رسیده‌اند که طولانی شدن فاصله بین خسارت وارده با پرداخت، مناسب نبودن و اشکال در فرآیند تشخیص و تعیین برآورد خسارت، نحوه رسیدگی به شکایات و

احمدی (۱۴۰۰) ضمن بررسی تبیین‌کننده‌های تصمیم‌گیری گندمکاران برای پذیرش ابزار مدیریت ریسک محصول در استان ایلام را نشان دادند که متغیرهای سطح زیر کشت، سطح درآمد، سطح تحصیلات، کشاورزی به عنوان شغل اصلی، سابقه خسارت، آگاهی از بیمه و مزایای آن، میزان پرداخت وجه خسارت تأثیر مثبت و معنی داری بر احتمال پذیرش ابزار مدیریت ریسک محصول از سوی کشاورزان دارد. امیدوی نجف‌آبادی و پاینده نجف‌آبادی (۱۳۹۹) طی پژوهشی با عنوان طراحی الگوی تعاونی بیمه خرد کشاورزی برای مناطق روستایی ایران، گزارش کردند که به‌منظور توسعه بیمه خرد: ۱. گویه اعتمادسازی در مورد این بیمه، از طریق برنامه‌های آموزشی مناسب در میان اقشار کم‌درآمد، جزو اولویت اول در سطح خرد است؛ ۲. گویه جمع‌آوری داده‌ها در مورد مشتریان بیمه‌های خرد، تأمین‌کنندگان، محصولات و قیمت بیمه‌های خرد جزو اولویت اول در سطح میانی است؛ ۳. گویه تدوین سیاست‌های حمایتی (معافیت‌های مالیاتی و یارانه‌ها) برای توسعه بیمه خرد جزو اولویت اول در سطح کلان است. در پژوهشی، عوامل مؤثر بر پذیرش بیمه محصول پسته توسط ساعی و مرادی شهر (۱۳۹۹) مورد واکاوی قرار گرفت و نتایج نشان داد که متغیرهای سن، سطح تحصیلات، میزان تجربه و شرکت در کلاس‌های ترویجی تا حد زیادی احتمال پذیرش بیمه را افزایش داده‌اند. همچنین بر اساس نتایج، درآمد یکی از متغیرهای اصلی و تأثیرگذار بر پذیرش بیمه است. طی مطالعه‌ای، حسین‌نژادمیر (۱۳۹۸)، موانع و راهکارهای توسعه بیمه کشاورزی کشور را مورد واکاوی قرار داد و گزارش نمود که عواملی از قبیل نبود آمار و اطلاعات کافی درزمینه خسارات، عدم پوشش تمام محصولات، عدم دریافت حق بیمه و پرداخت غرامت، توان مالی اندک کشاورزان، کمبود کارشناس مجرب و آموزش‌دیده، عدم پرداخت به‌موقع خسارت، کمبود آموزش و تبلیغات، عدم برآورد واقعی خسارت و مخاطره‌های اخلاقی عمده‌ترین موانع توسعه بیمه کشاورزی

نحوه رفتار و برخورد مدیران و کارکنان صندوق بیمه کشاورزی از عوامل اصلی نارضایتی بیمه‌گزاران هستند. در یک تحقیق دیگر نیز اصلاح حق بیمه پرداختی کشاورزان کلزا کار بعنوان یک راهکار بهبود خدمات بیمه‌ای معرفی شد (شهریاری و همکاران، ۱۴۰۰). همچنین یک مطالعه بهره‌مندی از منابع اطلاعاتی به منظور ارتقاء آگاهی عمومی نسبت به بیمه، ارائه خدمات حمایتی به انارکاران خرده‌پا به منظور ترغیب ایشان، تقسیم حق بیمه انارکاران با درآمد کمتر را بعنوان راهکارهای مؤثر برای ترغیب این دسته از باغداران به استفاده از خدمات بیمه‌ای معرفی کرده است (حیاتی و حفاری، ۱۳۹۳). نادری مهدیی و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهش در شهرستان همدان، عوامل مؤثر بر توسعه بیمه گندم را بررسی نموده، رضایت کشاورزان از نحوه ارائه خدمات توسط صندوق بیمه محصولات کشاورزی، آسان بودن پیگیری امور اداری بیمه و سرعت پرداخت غرامت را بر مهم‌ترین عوامل توسعه بیمه در بین گندم‌کاران می‌دانند. ژیکین و همکاران^۱ (۲۰۲۰) در طراحی استراتژی توسعه بیمه کشاورزی، مجموعه‌ای از استراتژی‌ها را در قالب یک سیستم ارائه کردند که شامل یک بازار پایدار برای خدمات بیمه بوده و توسط مکانیسم‌های اقتصادی و اداری تنظیم می‌شود بطوریکه فرایند تصمیم‌گیری در سطح مدیریت صنعت به‌طور خودکار انجام می‌شود و چنین سامانه‌ای مستلزم تداوم سیاست‌های مناسب کشاورزی در طولانی‌مدت است. نسترن چاک^۲ و همکاران (۲۰۱۸) نیز در مطالعات خود به استراتژی توسعه سیستم بیمه کشاورزی در قالب مدل مشارکت خصوصی و دولتی تأکید داشتند که مستلزم تعادل بین مشارکت‌های دولتی و خصوصی است بطوریکه اجرای اقدامات پیشنهادی در چارچوب استراتژی توسعه بیمه کشاورزی ثبات تولید کشاورزی و

درآمد را برای جمعیت روستایی تضمین کند. ژانگ و همکاران^۳ (۲۰۱۸) تقاضا برای بیمه آبیان از طریق تمایل به پرداخت بهره برداران ماهی در مرکز مناطق ساحلی در چین را بررسی نمودند. نتایج نشان داد که آگاهی بهره‌برداران ماهی نسبت به بیمه و تحصیل، تأثیر مثبت بر پذیرش بیمه داشته است. با این حال، درآمد سالانه بیشتر کشاورزی بر احتمال پذیرش بیمه اثر منفی دارد. کاستیلو^۴ و همکاران (۲۰۱۶) نیز به بررسی اهمیت داده‌های عمومی برای توسعه طرح‌های مدیریت ریسک کارآمدتر و پایدار، مانند بیمه برای زمین‌داران کوچک پرداختند. بدین منظور سه مطالعه شامل بیمه شاخص فاجعه‌بار آب‌وهوا در مکزیک، بیمه مبتنی بر ماهواره برای مرتع‌داران در کنیا و یک طرح بیمه بازده در اکوادور از نظر اطلاعات و نوع شاخص مورد تجزیه و تحلیل قرار دادند و نتایج نشان داد که پتانسیل قوی در بیمه شاخص برای بهبود رفاه کشاورزان کوچک مقیاس وجود دارد که نشان‌دهنده توجیه روشنی برای گسترش بازارهای بیمه شاخص توسط دولت است. در مطالعه‌ای دیگر زینه‌وا و وی‌ای^۵ (۲۰۱۰) تأثیر مشوق مالی برای سیاست توسعه بیمه کشاورزی در چین مورد بررسی قرار داد و نتایج نشان داد که سرعت پرداخت غرامت به‌عنوان مهم‌ترین مشوق برای توسعه بیمه کشاورزی است. یافته‌های مطالعه کونگ‌شو و زواوی^۶ (۲۰۱۰) در رابطه با راهبردهای توسعه بیمه کشاورزی در روستاهای تجدید ساختار شده در چین نشان دادند که عدم سیاست‌های حمایتی؛ عدم توانایی مالی کشاورزان؛ دانش کم کشاورزان در مورد بیمه و سطح پایین تضمین بیمه کشاورزی از مهم‌ترین موانع توسعه بیمه کشاورزی هستند. علاوه بر این در این پژوهش، بهبود درآمد کشاورزان؛ راه‌اندازی بیمه کامل

3-Zhenge

4- Castillo

5- Xin-hua and Wei

6- Qingshui and Xuewei

1- Zhichkin

2- Nesterchuk

پژوهش در راستای شناسایی و تحلیل راهکارهای توسعه بیمه گندمکاران دیم استان کردستان انجام گرفت.

مواد و روش‌ها

در پژوهش حاضر با توجه به ماهیت موضوع موردبررسی از روش تحقیق کمی استفاده شد. تحقیق از نظر میزان کنترل متغیرها غیرآزمایشی، از نظر راهبردی پیمایشی، از نظر هدف کاربردی و از نظر زمانی با توجه به اینکه در یک مقطع زمانی خاص انجام شده است، مقطعی هست. با توجه به اینکه هدف نهایی پژوهش شناسایی و تبیین راهکارهای توسعه بیمه محصول گندم در استان کردستان است، این تحقیق جنبه اکتشافی دارد. جامعه آماری پژوهش شامل دو گروه بهره‌برداران گندم دیم ($N=67486$) و کارشناسان بیمه کشاورزی ($N=309$) بود. از آنجاکه از نظرات کشاورزان هم برای توصیف وضعیت بیمه محصولات و هم برای تعیین میزان اهمیت و اولویت راهکارهای توسعه بیمه استفاده شده بود، حجم نمونه در جامعه کشاورزان با استفاده از نرم‌افزار G-Power و با فروض پایه حداکثر خطای نوع اول $0/05$ ، خطای نوع دوم $0/2$ و اندازه اثر حداقل $0/2$ (۱۵۶ نفر برآورد شد. البته با توجه به هم‌زمان شدن مرحله جمع‌آوری داده‌ها با شیوع گسترده ویروس کرونا، عملاً ۱۳۵ پرسشنامه از میان کشاورزان تکمیل گردید که این خود می‌تواند یکی از محدودیت‌های این تحقیق باشد. برای تعیین حجم نمونه در جامعه کارشناسان نیز با توجه به اینکه از نظر کارشناسان صرفاً برای تعیین اهمیت و اولویت‌بندی راهکارهای توسعه بیمه بر اساس روش تحلیل عاملی استفاده شد، از معیار حداقل ۷ مشاهده به ازای بیش‌ترین تعداد نشانگرهای حول یک سازه که در این مطالعه ۱۳ نشانگر بود، بهره گرفته شد که بر این اساس تعداد ۹۱ کارشناس و بیمه‌گذار محصولات کشاورزی به‌عنوان نمونه و به‌صورت تصادفی ساده انتخاب شدند و پرسشنامه‌ها تکمیل گردید. در پژوهش حاضر ابزار اصلی

کشاورزی؛ تبلیغ وسیع برای بیمه کشاورزی، قوانین بیمه کشاورزی و بهبود آموزش برای بیمه کشاورزی از راهکارهای توسعه بیمه بیان شده است. تسکیرایی^۱ و همکاران (۲۰۱۰)، در پژوهشی تجزیه و تحلیل جذب خدمات بیمه کشاورزی توسط بخش کشاورزی در زیمبابوه را بررسی کردند و نشان دادند که آگاهی کشاورزان، حق بیمه عادلانه، مداخله دولت در بیمه و عدالت در توزیع بیمه از راهکارهایی هستند که به گسترش بیمه کشاورزی کمک می‌کند. در پژوهشی دیگر گیندر^۲ و همکاران (۲۰۰۹). عوامل موثر بر تصمیمات خرید بیمه محصولات کشاورزی توسط کشاورزان در شمال ایلینوی را مطالعه کردند و گزارش نمودند که قیمت اثرگذارترین عامل بر تصمیم کشاورزان در بین کشاورزان ایلینوی شمالی برای خرید بیمه محصولات کشاورزی است. سیدرا^۳ و همکاران (۲۰۱۵) در مطالعه درک و آگاهی کشاورز و عوامل مؤثر بر آگاهی کشاورزان در مورد بیمه محصولات کشاورزی به عنوان مکانیزم مقابله با خطر در پاکستان نشان دادند که کمبود اعتبار و آگاهی پایین کشاورزان از موانع گسترش بیمه کشاورزی بوده و بهبود آگاهی کشاورزان و فراهم کردن اعتبار، برگزاری دوره‌های آموزشی و بحث‌های گروهی از راهکارهای توسعه بیمه کشاورزی در پاکستان می‌باشد. با توجه به آنچه بیان شد می‌توان گفت که بیمه کشاورزی از سوی دولت برای حل دو مشکل اساسی درآمد پایین و درآمد بی‌ثبات مورد توجه قرار می‌گیرد. در واقع بیمه محصولات کشاورزی این امکان را برای کشاورزان فراهم می‌آورد تا به منظور کاهش خطر، بهترین برنامه‌های مدیریتی و استراتژی‌های پایدار را به کار ببرند. چنانچه از این ابزار به درستی استفاده شود منجر به افزایش سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی و رونق هر چه بیشتر این بخش خواهد شد. لذا این

1- Tsikirayi

2-Ginder

3- Sidra

تعیین شده بسنجد. بدین صورت که مجموعه گویه‌های هر عامل یا شاخص، منحصرأ بعد مربوط به خود را اندازه‌گیری می‌کنند (کلانتری، ۱۳۹۵).

نتایج و بحث

ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای کشاورزان گندم‌کار:

بر اساس یافته‌های تحقیق، اکثریت کشاورزان (۶۰/۷ درصد) بالاتر از ۴۰ سال سن داشتند و در ارتباط با جنسیت کشاورزان دیمی‌کار گندم، تعداد اندکی از پاسخگویان (۹/۶ درصد) زن بودند. در ارتباط با تحصیلات، بیش از نیمی از افراد مورد مطالعه (۶۶/۷ درصد) دارای تحصیلات دیپلم و زیر دیپلم بودند و فقط ۲۹/۶ درصد ایشان تحصیلات دانشگاهی داشتند که از این تعداد هم تحصیلات ۱۹/۳ درصد افراد مورد مطالعه مرتبط با رشته کشاورزی بود. میانگین سابقه کار کشاورزی افراد مورد مطالعه ۱۵ سال و میانگین سابقه کشت گندم توسط ایشان ۵ سال بود. شغل اصلی اکثریت پاسخگویان حدود (۷۰ درصد) کشاورزی بوده است. در سال گذشته بیش از یک‌چهارم پاسخگویان (۲۵/۹ درصد) بیشتر از ۲۰ هکتار گندم کشت کرده، اما بیشتر آن‌ها (۴۲/۲ درصد)، کمتر از ۱۰ هکتار گندم کشت کرده‌اند. بعلاوه اکثریت آن‌ها (۷۳/۳ درصد) در سال قبل بین ۱ تا ۵ قطعه گندم کشت کرده بوده‌اند. با توجه به نتایج نوع مالکیت اکثریت پاسخگویان (۶۵/۲ درصد) از نوع ملکی بوده، بعلاوه نوع سیستم کشت گندم بیش از نیمی از پاسخگویان (۵۱/۹ درصد) از نوع دیم بوده است.

وضع موجود بیمه و خسارت محصول گندم دیم در سطح

استان و روند آن در ده سال گذشته: دیگر یافته‌های تحقیق در خصوص وضع موجود بیمه و خسارت محصول گندم دیم در سطح استان و روند آن در ده سال گذشته نشان داد که میانگین سطح اراضی تحت بیمه پاسخگویان ۲ هکتار هست. بعلاوه

گردآوری داده‌ها، پرسشنامه بوده است که این پرسشنامه مستند بر مرور ادبیات تحقیق بوده و با توجه به اهداف تحقیق، برای هر گروه از کشاورزان دیمی‌کار گندم و کارشناسان و کارگزاران بیمه به‌صورت جداگانه طراحی شد. پرسشنامه هر گروه شامل بخش‌های اطلاعات فردی و خانوادگی، وضعیت موجود بیمه محصول گندم و شناسایی راهکارهای توسعه بیمه محصول گندم دیم بود. در پژوهش حاضر به‌منظور اطمینان از روایی ابزار تحقیق، پرسشنامه طراحی شده در اختیار گروهی از اعضای هیئت‌علمی و کارشناسان و کارگزاران بیمه محصولات کشاورزی قرار گرفت و بعد از دریافت نظرات آن‌ها تغییرات لازم در گویه‌های پرسشنامه انجام شد. به‌منظور برآورد پایایی ابزار تحقیق، یک پیش‌آزمون با استفاده از ۳۰ پرسشنامه انجام گرفت و مقدار آلفای کرونباخ با استفاده از نرم‌افزار Spss نسخه ۲۱ محاسبه گردید و مقدار آن برای بخش مختلف پرسشنامه ۰/۷ α = محاسبه شد که حاکی از مناسب بودن ابزار جمع‌آوری اطلاعات هست. تجزیه و تحلیل داده‌ها برای هر دو گروه کشاورزان دیمی‌کار گندم و کارشناسان و کارگزاران بیمه محصولات کشاورزی در دو بخش انجام گرفت. برای تحلیل داده‌های گردآوری شده در ارتباط با اطلاعات فردی و خانوادگی کشاورزان دیمی‌کار گندم و کارشناسان و کارگزاران بیمه محصولات کشاورزی، وضعیت موجود بیمه محصول گندم و دسترسی به بیمه، انواع و فراوانی خسارت موجود و محتمل گندم از آماری توصیفی در نرم‌افزار Spss استفاده شد. همچنین جهت شناسایی و تبیین راهکارهای توسعه بیمه محصول گندم دیم با نشانگرهای مربوط به راهکار متناظر، از تحلیل عاملی تأییدی به کمک نرم‌افزار Smart PLS₃ استفاده شد. تحلیل عاملی تأییدی اساساً یک روش آزمون فرضیه است و زمانی استفاده می‌شود که محقق ارتباطات شاخص‌ها (عوامل) با سوالات (گویه‌ها) را فرضیه‌سازی کرده و می‌خواهد داده‌ها را برای ساختار از قبل

مبلغ حق بیمه" بوده است (جدول ۱).

مدل عاملی راهکارهای توسعه بیمه محصول گندم دیم از دیدگاه کشاورزان: در مورد مدل عاملی مرتبه دوم راهکارهای توسعه بیمه محصول گندم دیم نیز با توجه به اینکه مقادیر بار عاملی هر یک از نشانگرها از مقدار $0/5$ بالاتر هست و مقادیر آماره t نیز از حد استاندارد $1/96$ ، بیشتر هست، می‌توان گفت نشانگرهای انتخابی به‌درستی و با دقت لازم سازه متناظر خود را سنجیده‌اند. همچنین با توجه به مقادیر ضرایب پایایی ترکیبی (CR) و میانگین واریانس استخراج‌شده (AVE) مدل از روایی و پایایی مناسب نیز برخوردار بوده است. لذا، می‌توان با اطمینان نسبت به تحلیل نتایج اقدام نمود (جدول ۲) (شکل ۱).

هرچند یافته‌ها بیانگر آن است که همه راهکارهای موردبررسی در این پژوهش از دیدگاه کشاورزان می‌توانند به توسعه بیمه محصول گندم دیم بینجامد اما از میان این راهکارها با توجه به ضرایب مسیر گزارش‌شده، راهکار سیاستی - مقرراتی $(0/945)$ مهم‌ترین نقش را در این زمینه دارد. همچنین دو راهکار ارزیابی دقیق و منصفانه خسارت و آموزشی - اطلاع‌رسانی با ضریب مسیر یکسان $(0/844)$ در رتبه دوم اهمیت قرار دارند (جدول ۳) (شکل ۲).

ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای کارشناسان و کارگزاران بیمه: با توجه به یافته‌های تحقیق میانگین سنی کارشناسان بیمه محصولات کشاورزی ۳۸ سال بوده است. سابقه کشاورزی بیش از نیمی از کارشناسان مورد مطالعه $(59/3)$ درصد کمتر از ۱۰ سال هستند. سابقه کشت گندم اکثریت پاسخگویان $(64/8)$ درصد نیز کمتر از ۱۰ سال بودند. همچنین اکثریت کارشناسان $(75/8)$ درصد، کارگزاری بیمه را به‌عنوان شغل اصلی خود بیان کرده‌اند.

تقریباً نیمی از پاسخگویان $(48/9)$ درصد بیان کرده‌اند سطح اراضی گندم بیمه‌شده آن‌ها بین ۵-۱ قطعه بوده است. همچنین نزدیک به نیمی از پاسخگویان $(49/6)$ درصد بین ۱ تا ۵ سال سابقه بیمه محصول گندم داشتند. در ارتباط با سابقه وقوع خسارت طی ده سال اخیر اکثریت پاسخگویان (77) درصد سابقه خسارت گندم داشتند. همچنین اکثریت پاسخگویان $(74/1)$ درصد در ۱۰ سال گذشته سابقه بیمه محصول گندم را داشتند. با وجود اینکه بیش از $45/9$ درصد از پاسخگویان از فرآیند (سرعت و سهولت) بیمه تا حدودی رضایت داشته‌اند، اما بیشتر پاسخگویان اعلام کرده‌اند که از هزینه پرداختی $(54/8)$ درصد، فرآیند تعیین خسارت $(55/6)$ درصد و فرآیند تعیین خسارت $(55/6)$ درصد اصلاً رضایت ندارند. بر اساس یافته‌های تحقیق، اکثر پاسخگویان در سال آینده تمایلی به بیمه کردن محصول گندم $(63/7)$ درصد و یا بیمه سایر محصولات کشاورزی $(65/9)$ درصد ندارند.

شناسایی راهکارهای توسعه بیمه محصول گندم دیم از دیدگاه کشاورزان

رتبه‌بندی راهکارهای توسعه بیمه محصول گندم دیم از دیدگاه کشاورزان: بر اساس یافته‌های این تحقیق، از دیدگاه کشاورزان در راهکار آموزشی و اطلاع‌رسانی مهم‌ترین متغیر "به کار بردن روش‌های مناسب برای اطلاع‌رسانی میزان خسارت و درصد خسارت بوده" در راهکار رقابتی و نظارتی مهم‌ترین متغیر "افزایش نظارت بر عملکرد کارشناسان ارزیاب خسارت"، در راهکار اداری مهم‌ترین متغیر "کاهش مدت‌زمان رسیدگی به درخواست ارزیابی خسارت"، در راهکار ارزیابی مهم‌ترین متغیر "کاهش مدت‌زمان صدور بیمه در شرکت خدمات بیمه‌ای" و نهایتاً در راهکار سیاستی - مقرراتی مهم‌ترین متغیر "کاهش

جدول ۱- رتبه‌بندی راهکارهای توسعه بیمه محصول گندم دیم از دیدگاه کشاورزان

رتبه	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	گزاره	راهکار
۱	۰/۲۸۸	۱/۰۹	۳/۷۸	به کار بردن روش‌های مناسب برای اطلاع‌رسانی میزان خسارت و درصد خسارت	اطلاع‌رسانی - آموزشی
۲	۰/۳۰۰	۱/۰۵	۳/۵۰	اطلاع‌رسانی به شیوه‌های مختلف در خصوص انواع خدمات بیمه	
۳	۰/۳۲۷	۱/۱۲	۳/۴۲	آموزش کارگزاران فروش بیمه‌نامه	
۴	۰/۳۳۵	۱/۱۶	۳/۴۶	توجه کشاورزان نسبت به شرایط بیمه و خسارت و... در زمان خرید بیمه	
۵	۰/۳۵۰	۱/۱۴	۳/۲۶	سعی در روشنگری و از بین بردن باورهای غلط مذهبی در خصوص حرام بودن بیمه	
۶	۰/۳۵۳	۱/۲۳	۳/۴۸	آموزش مستمر کارشناسان ارزیاب خسارت	
۷	۰/۴۳۷	۱/۲۴	۲/۸۴	اطلاع‌رسانی مناسب در مورد شرایط بیمه در زمان بیمه‌گری	
۱	۰/۳۲۹	۱/۲۱	۳/۶۸	افزایش نظارت بر عملکرد کارشناسان ارزیاب خسارت	نظارتی - رقابتی
۲	۰/۳۷۲	۱/۳۰	۳/۴۹	افزایش نظارت بر عملکرد شرکت‌های خدمات بیمه‌ای	
۳	۰/۴۷۱	۱/۴۴	۳/۰۶	افزایش تعداد نمایندگی جهت تسهیل دسترسی به شرکت خدمات بیمه‌ای	
۴	۰/۵۰۰	۱/۴۷	۲/۹۴	رفع انحصار در شرکت‌های خدمات بیمه‌ای و ایجاد فضای رقابتی با تأسیس شرکت‌های دیگر	
۱	۰/۲۹۹	۱/۰۹	۳/۶۴	کاهش مدت زمان رسیدگی به درخواست ارزیابی خسارت	اداری
۲	۰/۳۱۰	۱/۱۳	۳/۶۴	بهبود روش اعتراض به نتیجه ارزیابی	
۳	۰/۳۴۲	۱/۲۱	۳/۵۴	تسهیل و تسریع نحوه ارائه درخواست خسارت	
۱	۰/۴۴۸	۱/۲۶	۲/۸۱	کاهش مدت زمان صدور بیمه در شرکت خدمات بیمه‌ای	ارزیابی
۲	۰/۲۶۴	۱/۰۴	۳/۹۳	بهبود روش تعیین درصد خسارت به گونه‌ای که درصد خسارت واقعی برآورد گردد	
۳	۰/۲۹۳	۱/۱۵	۳/۹۲	نزدیک‌تر کردن درصدهای خسارت برآورد شده با درصد خسارت واقعی	
۴	۰/۳۴۷	۱/۲۷	۳/۶۶	بهبود روش ارزیابی خسارت به گونه‌ای که تمامی خسارت‌های وارده به مزرعه محاسبه گردد	
۱	۰/۲۶۱	۱/۰۶	۴/۰۶	کاهش مبلغ حق بیمه	سیاستی - مقرراتی
۲	۰/۲۸۷	۱/۰۶	۳/۶۹	متنوع سازی گزینه‌ها با توجه به توان و بنیه مالی کشاورزان و شرایط مزرعه	
۳	۰/۲۸۹	۱/۱۱	۳/۸۷	کاهش فاصله زمانی بین بررسی خسارت تا پرداخت غرامت	
۴	۰/۲۹۲	۱/۰۳	۳/۵۳	استقلال کارشناسان ارزیاب خسارت در تعیین درصد خسارت مزارع مورد بازدید	
۵	۰/۲۹۷	۱/۱۳	۳/۸۰	بهبود نحوه ارزیابی مزرعه	
۶	۰/۲۹۹	۱/۱۳	۳/۷۸	برآورد خسارت‌ها به روش انفرادی (هر مزرعه به صورت جداگانه برآورد خسارت شود).	
۷	۰/۳۰۳	۱/۰۸	۳/۵۷	کاهش یا لغو محدودیت مهلت زمانی پذیرش درخواست خسارت	
۸	۰/۳۱۱	۱/۰۷	۳/۳۴	قطع کامل هرگونه ارتباط بین کارمزد پرداختی به کارشناس ارزیاب خسارت و میزان خسارت تأیید شده	
۹	۰/۳۲۴	۱/۲۱	۳/۷۳	مکان‌یابی و نصب ایستگاه‌های هواشناسی برای تشخیص بهتر عوامل خسارت زا	
۱۰	۰/۳۲۵	۱/۱۳	۳/۴۸	افزایش تنوع پوشش عوامل خطر مندرج در بیمه‌نامه	
۱۱	۰/۳۵۴	۱/۲۳	۳/۴۷	فراهم نمودن زمینه یا امکان بیمه قطعات در معرض ریسک به جای همه قطعات	
۱۲	۰/۳۶۰	۱/۲۴	۳/۴۴	فراهم نمودن زمینه حضور کارشناسان در روستا	
۱۳	۰/۴۳۷	۱/۲۴	۲/۸۴	افزایش مدت زمان بیمه‌گری	

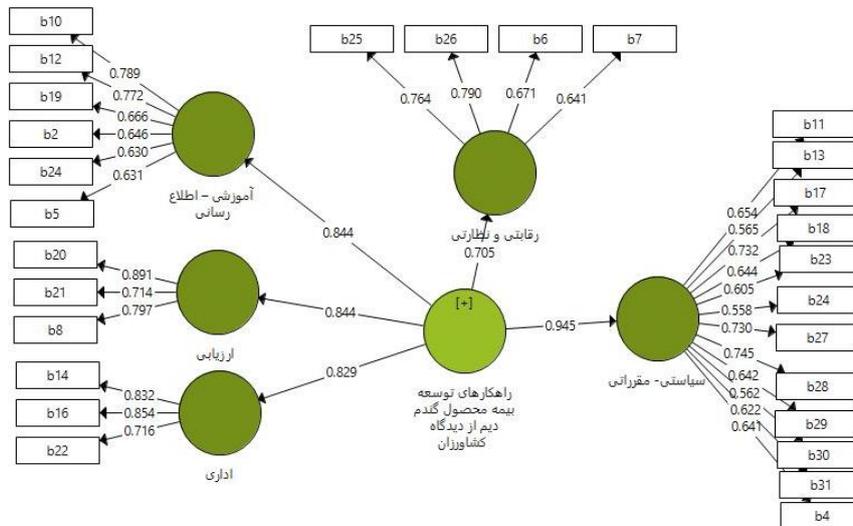
مقیاس: اصلاً=۰ خیلی کم=۱ کم=۲ متوسط=۳ زیاد=۴ خیلی زیاد=۵

منبع: یافته‌های تحقیق

جدول ۲- مقادیر بار عاملی نشانگرها به همراه پایایی و روایی سازه

سازه	علامت نشانگرها در مدل	نشانگرها در مدل	بار عاملی	مقدار t	Sig.	پایایی ترکیبی (CR)	روایی همگرا (AVE)
اداری	b14	تسهیل و تسریع نحوه ارائه درخواست خسارت	۰/۸۳۲	۳۹/۲۵	۰/۰۰۰	۰/۸۴۴	۰/۶۴۵
	b16	کاهش مدت زمان رسیدگی به درخواست ارزیابی خسارت	۰/۸۵۴	۲۶/۹۷	۰/۰۰۰		
	b22	بهبود روش اعتراض به نتیجه ارزیابی	۰/۷۱۶	۱۱/۸۹	۰/۰۰۰		
ارزیابی	b20	بهبود روش تعیین درصد خسارت به گونه‌ای که درصد خسارت واقعی برآورد گردد	۰/۸۹۱	۱۹/۵۸	۰/۰۰۰	۰/۸۴۴	۰/۶۴۶
	b21	بهبود روش ارزیابی خسارت به گونه‌ای که تمامی خسارت‌های وارده به مزرعه محاسبه گردد	۰/۷۱۴	۹/۴۹	۰/۰۰۰		
	b8	نزدیک‌تر کردن درصدهای خسارت برآورد شده با درصد خسارت واقعی	۰/۷۹۷	۱۵/۰۰	۰/۰۰۰		
آموزشی - اطلاع‌رسانی	b10	اطلاع‌رسانی به شیوه‌های مختلف در خصوص انواع بیمه	۰/۷۸۹	۱۸/۸۹	۰/۰۰۰	۰/۸۴۵	۰/۵۲
	b12	توجه کشاورزان به شرایط بیمه و خسارت در زمان خرید بیمه	۰/۷۷۲	۱۷/۵۶	۰/۰۰۰		
	b19	به کار بردن روش‌های مناسب برای اطلاع‌رسانی میزان خسارت و درصد خسارت	۰/۶۶۶	۱۳/۵۱	۰/۰۰۰		
	b2	اطلاع‌رسانی مناسب در مورد شرایط بیمه در زمان بیمه‌گری	۰/۶۴۶	۷/۷۷	۰/۰۰۰		
	b24	آموزش مستمر کارشناسان ارزیاب خسارت	۰/۶۳۰	۹/۱۹	۰/۰۰۰		
b5	آموزش کارگزاران فروش بیمه‌نامه	۰/۶۳۱	۹/۰۳	۰/۰۰۰			
نظارتی- رقابتی	b25	افزایش نظارت بر عملکرد شرکت‌های خدمات بیمه‌ای	۰/۷۶۴	۱۳/۸۸	۰/۰۰۰	۰/۸۱۰	۰/۵۱۷
	b26	افزایش نظارت بر عملکرد کارشناسان ارزیاب خسارت	۰/۷۹۰	۲۰/۶۹	۰/۰۰۰		
	b6	افزایش تعداد نمایندگی جهت تسهیل دسترسی به شرکت خدمات بیمه‌ای	۰/۶۷۱	۷/۰۹	۰/۰۰۰		
سیاستی - مقرراتی	b7	رفع انحصار در شرکت‌های خدمات بیمه‌ای و ایجاد فضای رقابتی با تأسیس شرکت‌های دیگر	۰/۶۴۱	۶/۴۰	۰/۰۰۰	۰/۸۹۴	۰/۵۱۳
	b11	متنوع سازی گزینه‌ها با توجه به توان و بنیه مالی کشاورزان شرایط مزرعه	۰/۶۵۴	۱۲/۱۳	۰/۰۰۰		
	b13	افزایش تنوع پوشش عوامل خطر مندرج در بیمه‌نامه	۰/۵۶۵	۷/۱۸	۰/۰۰۰		
	b17	بهبود نحوه ارزیابی مزرعه	۰/۷۳۲	۱۱/۷۹	۰/۰۰۰		
	b18	کاهش فاصله زمانی بین بررسی خسارت تا پرداخت غرامت	۰/۶۴۴	۱۰/۲۱	۰/۰۰۰		
	b23	فراهم نمودن زمینه یا امکان بیمه قطعات در معرض ریسک به جای همه قطعات	۰/۶۰۵	۹/۱۲	۰/۰۰۰		
	b24	آموزش مستمر کارشناسان ارزیاب خسارت	۰/۵۵۸	۶/۵۰	۰/۰۰۰		
	b27	برآورد خسارت‌ها به روش انفرادی (هر مزرعه به صورت جداگانه برآورد خسارت شود.)	۰/۷۳۰	۱۶/۳۵	۰/۰۰۰		
	b28	کاهش یا لغو محدودیت مهلت زمانی پذیرش درخواست خسارت	۰/۷۴۵	۱۵/۴۶	۰/۰۰۰		
	b29	مکان‌یابی و نصب ایستگاه‌های هواشناسی برای تشخیص بهتر عوامل خسارت زا	۰/۶۴۲	۸/۰۳	۰/۰۰۰		
	b30	قطع کامل هرگونه ارتباط بین کارمزد پرداختی به کارشناس ارزیاب خسارت و میزان خسارت تأیید شده	۰/۵۶۲	۶/۸۱	۰/۰۰۰		
b31	استقلال کارشناسان ارزیاب خسارت در تعیین درصد خسارت مزارع مورد بازدید	۰/۶۲۲	۸/۹۵	۰/۰۰۰			
b4	کاهش مبلغ حق بیمه	۰/۶۴۲	۱۰/۳۲	۰/۰۰۰			

منبع: یافته‌های تحقیق

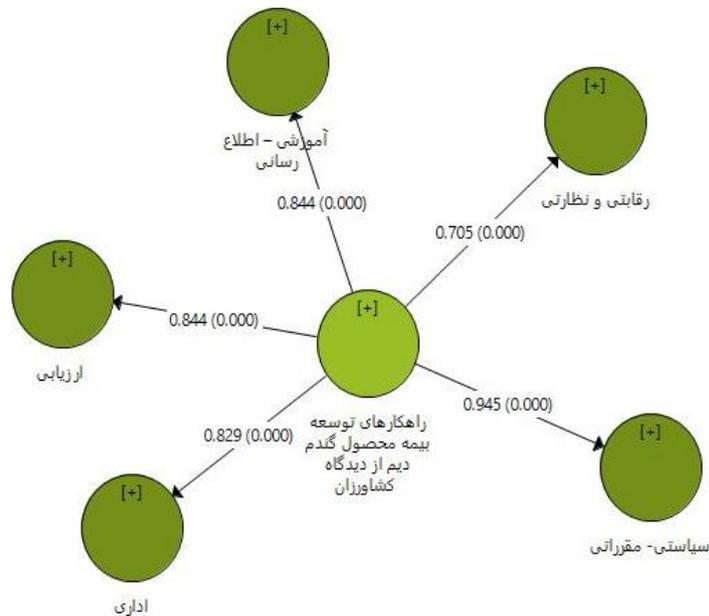

شکل ۱- مدل عاملی مرتبه دوم راهکارهای توسعه بیمه محصول گندم دیم از دیدگاه کشاورزان (منبع: یافته‌های تحقیق)

جدول ۳- ضرایب مسیر راهکارهای توسعه بیمه محصول گندم دیم از دیدگاه کشاورزان

راهکارها	بتا	آماره t	Sig.
سیاستی - مقرراتی	۰/۹۴۵	۹۸/۶۳	۰/۰۰۰
ارزیابی	۰/۸۴۴	۳۳/۷۳	۰/۰۰۰
آموزشی - اطلاع رسانی	۰/۸۴۴	۲۸/۷۹	۰/۰۰۰
اداری	۰/۸۲۹	۳۰/۷۷	۰/۰۰۰
نظارتی - رقابتی	۰/۷۰۵	۱۲/۵۴	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق

شکل ۲- ضرایب مسیر و سطح معناداری مربوط به بخش ساختاری مدل راهکارهای توسعه بیمه محصول گندم دیم از دیدگاه کشاورزان (منبع: یافته‌های تحقیق)

کارشناسان ارزیابی خسارت"، مهم‌ترین متغیر در راهکار اداری، گوپه "کاهش مدت‌زمان رسیدگی به درخواست ارزیابی خسارت"، مهم‌ترین متغیر در راهکاری ارزیابی، گوپه "بهبود روش ارزیابی خسارت به گونه‌ای که تمامی خسارت‌های وارده به مزرعه محاسبه گردد" و نهایتاً مهم‌ترین متغیر در راهکار سیاستی-مقرراتی، گوپه "کاهش فاصله زمانی بین بررسی خسارت تا پرداخت غرامت" بوده است.

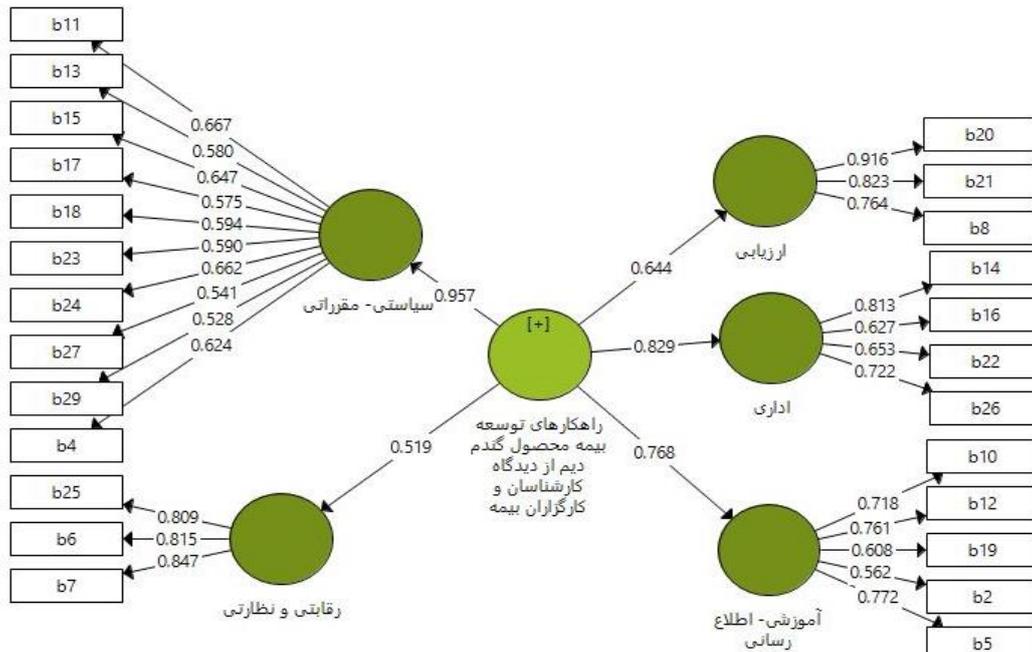
رتبه‌بندی راهکارهای توسعه بیمه محصول گندم دیم از دیدگاه کارشناسان و کارگزاران بیمه: با توجه به یافته‌های جدول (۴)، از دیدگاه کارشناسان و کارگزاران بیمه مهم‌ترین متغیر در راهکار آموزشی و اطلاع‌رسانی، گوپه به "کار بردن روش‌های مناسب برای اطلاع‌رسانی میزان خسارت و درصد خسارت"، مهم‌ترین متغیر در راهکار رقابتی-نظارتی، گوپه "افزایش نظارت بر عملکرد شرکت‌های خدمات بیمه‌ای و

جدول ۴-رتبه‌بندی راهکارهای توسعه بیمه محصول گندم دیم از دیدگاه کارشناسان و کارگزاران بیمه

رتبه	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	گزاره	راهکار
۱	۰/۲۲۱	۰/۹۰	۴/۰۸	به کار بردن روش‌های مناسب برای اطلاع‌رسانی میزان خسارت و درصد خسارت	اطلاع‌رسانی - آموزشی
۲	۰/۲۳۴	۰/۸۶	۳/۶۷	اطلاع‌رسانی به شیوه‌های مختلف در خصوص انواع خدمات بیمه	
۳	۰/۲۹۷	۱/۰۸	۳/۶۴	توجیه کشاورزان نسبت به شرایط بیمه و خسارت و... در زمان خرید بیمه	
۴	۰/۳۰۶	۱/۰۴	۳/۴۰	آموزش کارگزاران فروش بیمه‌نامه	
۵	۰/۳۱۳	۱/۱۱	۳/۵۵	آموزش مستمر کارشناسان ارزیاب خسارت	
۶	۰/۳۲۸	۱/۰۸	۳/۲۹	اطلاع‌رسانی مناسب در مورد شرایط بیمه در زمان بیمه‌گری	
۷	۰/۴۷۶	۱/۴۹	۳/۱۳	سعی در روشن‌گری و از بین بردن باورهای غلط مذهبی در خصوص حرام بودن بیمه	
۱	۰/۴۴۶	۱/۳۵	۳/۰۳	افزایش نظارت بر عملکرد شرکت‌های خدمات بیمه‌ای و کارشناسان ارزیابی خسارت	نظارتی-رقابتی
۲	۰/۵۸۱	۱/۲۲	۲/۱۰	افزایش تعداد نمایندگی جهت تسهیل دسترسی به شرکت خدمات بیمه‌ای	
۳	۰/۶۰۸	۱/۲۷	۲/۰۹	رفع انحصار در شرکت‌های خدمات بیمه‌ای و ایجاد فضای رقابتی با تأسیس شرکت‌های دیگر	
۱	۰/۲۶۲	۰/۹۹	۳/۷۸	کاهش مدت‌زمان رسیدگی به درخواست ارزیابی خسارت	اداری
۲	۰/۲۹۱	۱/۰۹	۳/۷۵	تسهیل و تسریع نحوه ارائه درخواست خسارت	
۳	۰/۲۸۴	۱/۰۷	۳/۷۷	بهبود روش اعتراض به نتیجه ارزیابی	
۴	۰/۴۷۴	۱/۱۸	۲/۴۹	کاهش مدت‌زمان صدور بیمه در شرکت خدمات بیمه‌ای	
۱	۰/۱۶۴	۰/۷۰	۴/۲۷	بهبود روش ارزیابی خسارت به گونه‌ای که تمامی خسارت‌های وارده به مزرعه محاسبه گردد	ارزیابی
۲	۰/۱۸۲	۰/۷۸	۴/۲۹	بهبود روش تعیین درصد خسارت به گونه‌ای که درصد خسارت واقعی برآورد گردد	
۳	۰/۱۹۲	۰/۸۲	۴/۲۷	نزدیک‌تر کردن درصدهای خسارت برآورد شده با درصد خسارت واقعی	
۱	۰/۱۸۶	۰/۸۰	۴/۳۰	کاهش فاصله زمانی بین بررسی خسارت تا پرداخت غرامت	سیاستی-مقرراتی
۲	۰/۱۸۹	۰/۸۰	۴/۲۳	کاهش مبلغ حق بیمه	
۳	۰/۲۳۱	۰/۹۵	۴/۱۲	مکان‌یابی و نصب ایستگاه‌های هواشناسی برای تشخیص بهتر عوامل خسارت‌زا	
۴	۰/۲۵۴	۱/۰۱	۳/۹۸	بهبود نحوه ارزیابی مزرعه	
۵	۰/۲۷۶	۱/۰۶	۳/۸۴	متنوع سازی گزینه‌ها با توجه به توان و بنیه مالی کشاورزان و شرایط مزرعه	
۶	۰/۲۳۶	۰/۹۵	۴/۰۲	برآورد خسارت‌ها به روش انفرادی (هر مزرعه به صورت جداگانه برآورد خسارت شود).	
۷	۰/۲۹۴	۱/۰۶	۳/۶۰	فراهم نمودن زمینه حضور کارشناسان در روستا	
۸	۰/۳۴۳	۱/۲۱	۳/۵۳	افزایش تنوع پوشش عوامل خطر مندرج در بیمه‌نامه	
۹	۰/۳۵۴	۱/۱۹	۳/۳۶	کاهش یا لغو محدودیت مهلت زمانی پذیرش درخواست خسارت	
۱۰	۰/۳۹۰	۱/۲۶	۳/۲۳	فراهم نمودن زمینه یا امکان بیمه قطعات در معرض ریسک به جای همه قطعات	
۱۱	۰/۳۹۰	۱/۴۲	۳/۶۴	قطع کامل هرگونه ارتباط بین کارمزد پرداختی به کارشناس ارزیاب خسارت و میزان خسارت تأیید شده	

ساز	علامت نشانگرها در مدل	نشانگرها در مدل	بار عاملی	مقدار t	Sig.	پایایی ترکیبی (CR)	روایی همگرا (AVE)
اداری	b14	تسهیل و تسریع نحوه ارائه درخواست خسارت	۰/۸۱۳	۱۹/۴۳	۰/۰۰۰	۰/۷۹۹	۰/۵۰۱
	b16	کاهش مدت زمان رسیدگی به درخواست ارزیابی خسارت	۰/۶۲۷	۵/۷۸	۰/۰۰۰		
	b22	بهبود روش اعتراض به نتیجه ارزیابی	۰/۶۵۳	۷/۶۸	۰/۰۰۰		
	b26	برآورد خسارت‌ها به روش انفرادی (هر مزرعه به صورت جداگانه برآورد خسارت شود)	۰/۷۲۲	۱۲/۶۰	۰/۰۰۰		
ارزیابی	b20	بهبود روش تعیین درصد خسارت به گونه‌ای که درصد خسارت واقعی برآورد گردد	۰/۹۱۶	۳۵/۴۶	۰/۰۰۰	۰/۸۷۴	۰/۷۰۰
	b21	بهبود روش ارزیابی خسارت به گونه‌ای که تمامی خسارت‌های وارده به مزرعه محاسبه گردد	۰/۸۲۳	۱۳/۸۸	۰/۰۰۰		
	b8	نزدیک‌تر کردن درصدهای خسارت برآورد شده با درصد خسارت واقعی	۰/۷۶۴	۱۰/۴۴	۰/۰۰۰		
اطلاع‌رسانی - آموزشی	b10	اطلاع‌رسانی به شیوه‌های مختلف در خصوص انواع خدمات بیمه	۰/۷۱۸	۹/۸۳	۰/۰۰۰	۰/۸۱۷	۰/۵۰۲
	b12	توجیه کشاورزان به شرایط بیمه و خسارت در زمان خرید بیمه	۰/۷۶۱	۱۴/۴۱	۰/۰۰۰		
	b19	به کار بردن روش‌های مناسب برای اطلاع‌رسانی میزان خسارت و درصد خسارت	۰/۶۰۸	۶/۱۷	۰/۰۰۰		
	b2	اطلاع‌رسانی مناسب در مورد شرایط بیمه در زمان بیمه‌گری	۰/۵۶۲	۴/۰۶	۰/۰۰۰		
	b5	آموزش کارگزاران فروش بیمه‌نامه	۰/۷۷۲	۱۳/۵۲	۰/۰۰۰		
نظارتی - رقابتی	b25	افزایش نظارت بر عملکرد شرکت‌های خدمات بیمه‌ای و کارشناسان ارزیاب خسارت	۰/۸۰۹	۱۳/۷۱	۰/۰۰۰	۰/۸۶۴	۰/۶۷۹
	b6	افزایش تعداد نمایندگی جهت تسهیل دسترسی به شرکت خدمات بیمه‌ای	۰/۸۱۵	۵/۸۹	۰/۰۰۰		
	b7	رفع انحصار در شرکت‌های خدمات بیمه‌ای و ایجاد فضای رقابتی با تأسیس شرکت‌های دیگر	۰/۸۴۷	۷/۹۲	۰/۰۰۰		
سیاستی - مقرراتی	b11	متنوع سازی گزینه‌ها با توجه به توان و بنیه مالی کشاورزان و شرایط مزرعه	۰/۶۶۷	۸/۸۸	۰/۰۰۰	۰/۸۵۰	۰/۵۷۸
	b13	افزایش تنوع پوشش عوامل خطر مندرج در بیمه‌نامه	۰/۵۸۰	۴/۹۷	۰/۰۰۰		
	b15	کاهش یا لغو محدودیت مهلت زمانی پذیرش درخواست خسارت	۰/۶۴۷	۹/۲۴	۰/۰۰۰		
	b17	بهبود نحوه ارزیابی مزرعه	۰/۵۷۵	۷/۵۲	۰/۰۰۰		
	b18	کاهش فاصله زمانی بین بررسی خسارت تا پرداخت غرامت	۰/۵۹۴	۷/۴۵	۰/۰۰۰		
	b23	فراهم نمودن زمینه یا امکان بیمه قطعات در معرض ریسک به جای همه قطعات	۰/۵۹۰	۷/۰۹	۰/۰۰۰		
	b24	آموزش مستمر کارشناسان ارزیاب خسارت	۰/۶۶۲	۱۱/۳۱	۰/۰۰۰		
	b27	مکان‌یابی و نصب ایستگاه‌های هواشناسی برای تشخیص بهتر عوامل خسارت‌زا	۰/۵۴۱	۶/۵۵	۰/۰۰۰		
	b29	استقلال کارشناسان ارزیاب خسارت در تعیین درصد خسارت مزارع مورد بازدید	۰/۵۲۸	۵/۰۹	۰/۰۰۰		
	b4	کاهش مبلغ حق بیمه	۰/۶۲۴	۷/۲۸	۰/۰۰۰		

منبع: یافته‌های تحقیق

شکل ۳- مدل اندازه گیری راهکارهای توسعه بیمه محصول گندم دیم از دیدگاه کارشناسان و کارگزاران بیمه (منبع: یافته‌های تحقیق)

(AVE) با مقدار استاندارد ۰/۵ حاکی از پایایی و روایی سازه‌ها می‌باشند (شکل ۳).

همان‌طور که یافته‌های گزارش شده در جدول (۵) و شکل (۴) نشان می‌دهد، همه راهکارهای مورد بررسی در این پژوهش از دیدگاه کارشناسان و کارگزاران بیمه در سطح ۹۹ درصد اطمینان به منظور توسعه بیمه محصول گندم دیم معنادار هستند. باین حال مقایسه راهکارهای مطرح شده بر اساس ضریب استاندارد بتا حاکی از نقش برجسته راهکارهای سیاستی- مقرراتی (۰/۹۵۷) در مقایسه با دیگر راهکارها هست.

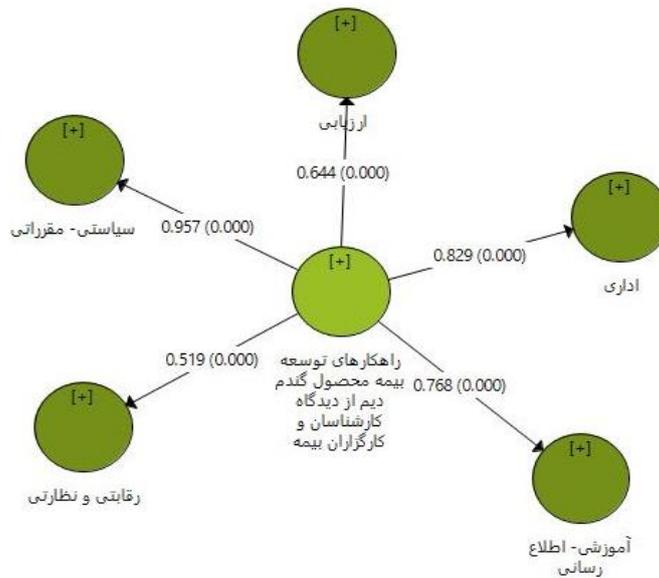
مدل عاملی راهکارهای توسعه بیمه محصول گندم دیم از

دیدگاه کارشناسان و کارگزاران بیمه: در ارتباط با روایی و پایایی مدل اندازه گیری لازم به ذکر است، گویه‌هایی که دارای بار عاملی کمتر از ۰/۴ بودند حذف شدند. همان‌طور که یافته‌های جدول ۵ نشان می‌دهد، بار عاملی گویه‌ها از مقدار ۰/۵ بالاتر است که بیانگر آن است گویه‌های مربوط به هر سازه دارای دقت یا به عبارت دیگر روایی لازم برای سنجش سازه متناظر خود هستند. همچنین مقادیر گزارش شده برای پایایی ترکیبی (CR) در مقایسه با میزان استاندارد ۰/۷ و همچنین مقایسه مقدار گزارش شده برای میانگین واریانس استخراج شده

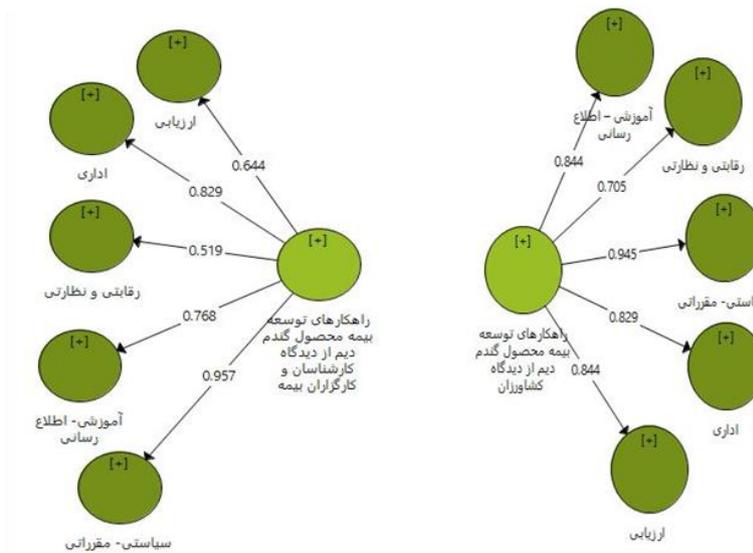
جدول ۵- ضرایب مسیر راهکارها توسعه بیمه محصول گندم دیم از دیدگاه کارشناسان و کارگزاران بیمه

راهکارها	بتا	آماره t	Sig.
سیاستی- مقرراتی	۰/۹۵۷	۸۶/۵۰	۰/۰۰۰
اداری	۰/۸۲۹	۲۱/۱۶	۰/۰۰۰
آموزشی- اطلاع رسانی	۰/۷۶۸	۱۸/۱۷	۰/۰۰۰
ارزیابی	۰/۶۴۴	۷/۲۰	۰/۰۰۰
نظارتی- رقابتی	۰/۵۱۹	۵/۳۴	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق

شکل ۴- مقادیر معناداری مدل مسیر اثر راهکارهای توسعه بیمه محصول گندم دیم از دیدگاه کارشناسان و کارگزاران بیمه (منبع: یافته‌های تحقیق)

شکل ۵- مقایسه راهکارهای توسعه بیمه محصول گندم دیم از دیدگاه کشاورزان و کارشناسان (منبع: یافته‌های تحقیق)

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

گرچه مخاطرات طبیعی، اجتماعی و اقتصادی و شخصی در تولید محصولات کشاورزی امری اجتناب‌ناپذیر است، اما مدیریت‌پذیر است. تولیدکنندگان و سیاست‌گذاران اقتصادی در جوامع مختلف به‌منظور مدیریت و کاهش ریسک در قبال خسارت‌های ناشی از سوانح طبیعی و حوادث قهری

مقایسه دیدگاه کارشناسان و کشاورزان: با توجه به آنچه

تحلیل شد الگوی راهکارهای توسعه بیمه محصول گندم دیم از دیدگاه کشاورزان و کارشناسان و کارگزاران بیمه در قالب شکل (۵) آورده شده است. از دیدگاه هر دو گروه راهکار سیاستی- مهم‌ترین راهکار توسعه بیمه محصول گندم دیم هست.

مطابق با یافته‌های پژوهش، از دیدگاه کشاورزان و کارشناسان، راهکار ارزیابی (بهبود روش تعیین درصد خسارت به‌گونه‌ای که درصد خسارت واقعی برآورد گردد، تمامی خسارت‌های وارده به مزرعه محاسبه شود و نزدیک‌تر کردن درصدهای خسارت برآورد شده با درصد خسارت واقعی)، راهکار دیگری جهت توسعه بیمه محصول گندم دیم شناسایی شد که با تأکید بر عوامل ساختاری توسعه بیمه، با نتایج تحقیق طاهری و همکاران (۱۴۰۰) همسویی دارد. از این رو پیشنهاد می‌شود که بعد از وقوع خسارت کارشناس بیمه در اسرع وقت جهت ارزیابی خسارت از مزارع بازدید به عمل آورد و بعد از ارزیابی خسارت در اسرع وقت نسبت به پرداخت خسارت اقدام شود.

دیگر نتایج تحلیل عاملی تأییدی دیدگاه‌های کشاورزان و کارشناسان در خصوص راهکارهای توسعه بیمه محصول گندم دیم نشان داد که راهکار آموزشی-اطلاع‌رسانی از طریق آگاه‌سازی شیوه‌های مختلف در خصوص انواع خدمات بیمه، توجیه کشاورزان نسبت به شرایط بیمه و خسارت و... در زمان خرید بیمه، به کار بردن روش‌های متناسب برای اطلاع‌رسانی میزان خسارت و درصد خسارت و همچنین اطلاع‌رسانی مناسب در مورد شرایط بیمه در زمان بیمه‌گری؛ راهکار مؤثر دیگری در توسعه بیمه محصول گندم دیم هست. تسهیل‌گری و همکاری (۲۰۱۰)، حسین‌نژادمیر (۱۳۹۸)، ساعی و مرادی شهر (۱۳۹۹) و اینس^۱ (۲۰۰۳) نیز با اشاره به آگاهی کشاورزان، برگزاری و شرکت در کلاس‌های آموزشی ارائه آموزش‌های بهتر به نتایج مشابهی دست یافتند. با توجه به اهمیت راهکار آموزشی و اطلاع‌رسانی پیشنهاد می‌شود از طریق رسانه‌های مختلف آگاهی کشاورزان در مورد بیمه محصول گندم دیم، مواردی که مشمول دریافت خسارت می‌شوند و اطلاع‌رسانی به‌موقع به کشاورزان برای اعلام به‌موقع خسارت و غیره استفاده گردد. صندوق بیمه

استراتژی‌های متفاوتی از جمله بیمه محصولات کشاورزی را به کار گرفته‌اند. در واقع بیمه کشاورزی یکی از ابزارهای مهم در جهت کاهش ریسک بخش کشاورزی، بسیار سودمند و کارآمد عمل کرده است، اما پذیرش بیمه از سوی کشاورزان با تنگناها و دشواری‌هایی روبروست. لذا این پژوهش در راستای شناسایی و تبیین راهکارهای توسعه بیمه محصول گندم دیم از دیدگاه کشاورزان، کارشناسان و کارگزاران بیمه محصولات کشاورزی در استان کردستان انجام شد. نتایج تحلیل عاملی تأییدی در خصوص شناسایی و تبیین راهکارهای توسعه بیمه محصول گندم دیم از دیدگاه کشاورزان و کارشناسان نشان داد که در هر دو گروه مورد مطالعه راهکارهای سیاستی-مقرراتی، ارزیابی، آموزشی-اطلاع‌رسانی، اداری و نظارتی-رقابتی مورد تأیید قرار گرفت. از طرفی مقایسه دیدگاه کارشناسان و کشاورزان نشان داد که از دیدگاه هر دو گروه راهکارهای سیاستی-مقرراتی مهم‌ترین راهکار توسعه بیمه محصول گندم دیم هست و این راهکار شناسایی شده با نتایج پژوهش امیدنی نجف‌آبادی و پابنده نجف‌آبادی (۱۳۹۹) با تأکید بر تدوین سیاست‌های حمایتی (معافیت‌های مالیاتی و یارانه‌ها) برای توسعه بیمه خرد و همچنین یافته‌های کوینگشو و زوای (۲۰۱۰) و حیات غیبی و کرباسی (۱۳۹۲)، با اشاره به اهمیت تنظیم قوانین بیمه و بهبود قوانین اساسی سازمان بیمه همسویی دارد. لذا توصیه می‌شود دولت با ایجاد بسترهای قانونی و اجرایی لازم، نسبت به به‌کارگیری مدل بیمه مشارکتی (خصوصی - دولتی) با حفظ جایگاه دولت به‌عنوان بیمه‌گر اتکایی در بخش کشاورزی اقدام کند. همچنین رفع محدودیت‌های اداری و قانونی اشتغال هم‌زمان، پوشش بیمه‌های اجتماعی، افزایش کارمزد کارگزاران بیمه کشاورزی متناسب با نرخ تورم و تسریع در پرداخت به‌منظور حفظ و توسعه انگیزه خدمات‌رسانی در آنان نیز از دیگر توصیه‌هایی است که می‌تواند در راستای کاربست راهکارهای سیاستی-مقرراتی مؤثر واقع افتد.

دریافتی‌ها و پرداختی‌های سالیانه) و هدایت آن به سمت وضعیت میانگین جهانی، مناسب است که بیمه محصولات کشاورزی در چارچوب استانی یا منطقه‌ای مورد ارزیابی قرار گیرد.

یکی دیگر از راهکارهای شناسایی شده حاصل از نتایج این تحقیق راهکار نظارتی-رقابتی در توسعه بیمه محصول گندم دیم هست که با متغیرهایی چون افزایش نظارت بر عملکرد شرکت‌های خدمات بیمه‌ای و کارشناسان ارزیاب خسارت، افزایش تعداد نمایندگی جهت تسهیل دسترسی به شرکت خدمات بیمه‌ای و رفع انحصار در شرکت‌های خدمات بیمه‌ای و ایجاد فضای رقابتی با تأسیس شرکت‌های دیگر تبیین می‌شود. در همین راستا طاهری و همکاران (۱۴۰۰) و بابایی لهه (۱۳۹۴) نیز به عوامل ساختاری و نظارتی در توسعه خدمات بیمه و اهمیت نظارت و ارزیابی عملکرد بیمه اشاره کردند. از طرفی قاسمی و علیزاده (۱۳۹۷) و قاسمی و داورزنی (۱۴۰۰) نیز به وجود فضای رقابتی در عرضه بیمه محصولات جهت توسعه بیمه تأکید دارد. لذا توصیه می‌شود ریسک‌های مختلف کشاورزی برحسب مناطق و بیمه‌گذاران طبقه‌بندی شود و تنوع‌بخشی به محصولات و خدمات بیمه‌ای در کشاورزی مدنظر قرار بگیرد. به این ترتیب فضای رقابتی در بازار بیمه کشاورزی به منظور تشویق برای حضور کارآمد بخش خصوصی ایجاد شود.

منابع

اعظم رحمتی، آ.، کهنسال، م. ر.، و قربانی، م. (۱۳۹۴). "بررسی تمایل به مشارکت گندم کاران شهرستان مشهد در طرح‌های جدید بیمه محصولات کشاورزی". *فصلنامه اقتصاد کشاورزی و توسعه*. ۲۳(۹۱)، ۱۵۸-۱۳۵.

افراسیابی، س.، قهرمان زاده، م.، دشتی، ق.، و حسین زاده، ج. (۱۳۹۳). "عوامل اثرگذار بر تمایل به مشارکت گندم کاران در طرح بیمه پیشنهادی شاخص آب و هوایی در شهرستان

محصولات کشاورزی لازم است شرایط بیمه‌نامه را برای کشاورزان روشن و شفاف نماید تا کشاورزان با حقوق بیمه‌گر و بیمه‌گذار بیشتر آشنا شو ندو توقعات خود از بیمه را بر اساس شرایط بیمه‌نامه تنظیم نمایند. همچنین توصیه می‌شود که دوره‌های مختلف آموزش حین خدمت در زمینه بیمه محصولات کشاورزی برای کارکنان صندوق بیمه محصولات کشاورزی به منظور شناساندن عوامل مؤثر در توسعه بیمه نقش مهمی در بالا بردن سطح توانمندی و کارایی کارکنان و در نهایت کارایی سازمان‌های مختلف به خصوص سازمان‌های بیمه‌ای خواهد داشت.

در تبیین دیگر نتایج این پژوهش گفتنی است که از نظر کشاورزان و کارشناسان، متغیرهایی چون تسهیل و تسریع نحوه ارائه درخواست خسارت، کاهش مدت‌زمان رسیدگی به درخواست ارزیابی خسارت و بهبود روش اعتراض به نتیجه ارزیابی، در قالب یک راهکار اداری، تأثیر بسزایی در توسعه بیمه محصول گندم دیم دارد. از طرفی یافته‌های ژیکین و همکاران (۲۰۲۰)، نادری مهدی و همکاران (۱۳۹۳)، بابایی لهه (۱۳۹۴) و نوری و همکاران (۱۳۹۵)، شامل مکانیسم‌های اقتصادی واداری تنظیم بازار پایدار خدمات بیمه، آسان بودن پیگیری امور اداری بیمه و سرعت پرداخت غرامت، سرعت ارزیابی و رسیدگی به موقع و نیز نحوه رسیدگی به شکایات و نحوه رفتار و برخورد مدیران و کارکنان صندوق بیمه کشاورزی، راهکار اداری حاصل از این پژوهش را مورد تأکید قرار می‌گیرد؛ بنابراین در این خصوص پیشنهاد می‌شود که با به کارگیری تمهیداتی از جانب صندوق بیمه محصولات کشاورزی، پرداخت غرامت به کشاورزان آسیب‌دیده با سرعت و دقت بیشتر انجام شود تا موجب تقویت انگیزه کشاورزان گردد. این امر از نظر روانی نیز تأثیر مثبتی بر کشاورزان خواهد داشت. همچنین به منظور اتخاذ تدابیر لازم برای کاهش زیان دهی بیمه کشاورزی در ایران (عدم تطابق

ساعی، م و مرادی شهر، ح. (۱۳۹۹). "بررسی عوامل مؤثر بر پذیرش بیمه محصول پسته". نشریه بررسی‌های بازرگانی،

۱۰۵، ۴۲-۳۱

سلامی، ح، و دوران‌دیش، آ. (۱۳۸۳). "موانع و چالش‌های فراروی بیمه کشاورزی". مجموعه مقالات دومین همایش علمی بیمه کشاورزی، توسعه و امنیت سرمایه‌گذاری. تهران: صندوق بیمه کشاورزی.

شهریاری، آیدا، فرهادیان، همایون و محمودی، مریم. (۱۴۰۰). واکاوی ساختار عاملی چالش‌ها و راهکارهای توسعه کشت گلزا (مورد مطالعه: استان البرز). راهبردهای توسعه روستایی، ۸ (۲)، ۱۳۳-۱۵۰. doi:

10.22048/rdsj.2021.276316.1922

طاهری، م، جعفری، م و طاهری، س. (۱۴۰۰). "بررسی تأثیر عوامل فردی، رفتاری، ساختاری، و فرهنگی بر توسعه بیمه محصولات کشاورزی (مطالعه‌ای در شهرستان سلطانیه زنجان)". کنفرانس ملی کشاورزی و امنیت غذایی، <https://civilica.com/doc/1409734>

قاسمی، م و داورزنی، ع. (۱۴۰۰). "راهبردهای توسعه بیمه محصولات کشاورزی در بین کشاورزان خرده‌مالک (مطالعه موردی: دهستان تبادکان شهرستان مشهد)". فصلنامه پژوهشنامه بیمه، ۲ (۱۴۲)، ۱۰۰-۶۹

قاسمی، م، و علیزاده، ل. (۱۳۹۷). "تحلیل چالش‌های توسعه بیمه محصولات کشاورزی در بین بهره‌برداران خرد (مورد مطالعه: دهستان سرجام، مشهد)". کاوش‌های جغرافیایی مناطق بیابانی، ۶ (۲)، ۲۴۰-۲۱۵.

قادری، ن؛ علیجانی، ب، حجازی‌زاده، ز؛ و سلیقه، م. (۱۳۹۷). "مدل فضایی تولید گندم دیم استان کردستان با ریز پهنه‌بندی اقلیم کشاورزی". نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، ۱۸ (۴۸)، ۱۹-۱.

مجاوریان، س. م، و امیرنژاد، ح. (۱۳۸۷). "بررسی عوامل بر

اهر". نشریه دانش کشاورزی و تولید پایدار، ۲۳ (۴)، ۸۴-۷۱.

امیدی نجف‌آبادی، م و پاینده نجف‌آبادی، آ. (۱۳۹۹). "طراحی الگوی تعاونی بیمه خرد کشاورزی برای مناطق روستایی ایران: مطالعه موردی، بیمه خرد دام". فصلنامه تعاون و کشاورزی، ۹ (۳۴)، ۹۲-۶۳.

امیری کچمی، س. (۱۳۹۵). "واکاوی عوامل مؤثر بر توسعه بیمه محصولات باغی (خرما و پرتقال) جنوب استان کرمان (شهرستان جیرفت و کهنوج)". پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشکده کشاورزی، دانشگاه تربیت مدرس.

برقی، ح، نوری، ر، براتی زاده، ف، و محمدی، ر. (۱۳۹۶). "مؤلفه‌های تأثیرگذار بر گرایش به بیمه محصولات کشاورزی و دامی نواحی روستایی (مطالعه موردی: شهرستان خمین)". مجله پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی، ۶ (۳-۱۹)، ۳۳-۱۸.

حسین‌نژادمیر، ن. (۱۳۹۵). "واکاوی موانع و راهکارهای توسعه بیمه کشاورزی کشور". پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشکده کشاورزی. دانشگاه لرستان.

حیاتی، د. و حفاری، ف. (۱۳۹۳). "سازه‌های مؤثر بر تمایل به بیمه محصول انار: مطالعه موردی انارکاران شهرستان نطنز". راهبردهای توسعه روستایی، ۱ (۱)، ۱۰۱-۱۱۷. doi: 10.22048/rdsj.2014.6002

خداوردیزاده، م، خداوردیزاده، ص، و معصوم زاده، ف. (۱۳۹۳). "تعیین عامل‌های مؤثر بر تقاضای بیمه دام روستایی (مطالعه موردی: شهرستان مرند)". فصلنامه راهبردهای توسعه روستایی، ۱ (۳)، ۱۸-۱. doi: 10.22048/rdsj.2014.8583

دریجانی، ع. (۱۳۹۶). "عامل‌های مؤثر بر پذیرش بیمه محصولات کشاورزی و ارائه‌ی الگوی پایداری و ناپایداری بیمه". فصلنامه اقتصاد کشاورزی، ۱۱ (۲)، ۲۰-۱.

- small-scale agriculture. *International Food and Agribusiness Management Review*, 19(A): 1-22
- Ginder, M., Spaulding, A. D., Tudor, K. W., & winter, J. R. (2009). Factors affecting crop insurance purchase decisions by farmers in northern Illinois. *Agricultural Finance Review*.
- Nesterchuk, Y., Prokopchuk, O., Tsymbalyuk, Y., Rolinskyi, O. & Bilan, Y. (2018). Current status and prospects of development of the system of agrarian insurance in Ukraine. *Investment Management & Financial Innovations*, 15(3), 56
- Qingshui, F., & Xuewei, Z. (2010). Development strategies on agricultural insurance under the building of new countryside. *Agriculture and Agricultural Science Procedia*, 1, 13-23.
- Sidra, Gh., Zhang, Q., Muhammad, A. and Zeeshan, A. (2015). Farmer's perception and awareness and factors affecting the awareness of farmers regarding crop insurance as a risk coping mechanism: evidence from Pakistan. *Journal of Northeast Agricultural University* (English Edition), 22: 76-82.
- Tsikirayi, C. M. R., Makoni, E., & Matiza, J. (2013). Analysis of the uptake of agricultural insurance services by the agricultural sector in Zimbabwe. *Journal of International Business and Cultural Studies*, 7, 1.
- Timu, A.G., & Kramer, B. (2023). Gender inclusive-responsive, and transformative agricultural insurance: A literature review. *Global Food Security*, 36, 100672. <https://doi.org/10.1016/j.gfs.2023.100672>.
- Zhichkin, K., Nosov, V., Zhichkina, L., Tarakanov, A., Zhenzhebir, V. & Sterlikov, F (2020). Formalized model of agricultural insurance development strategy as an element of industry management digitalization. *IOP Conference Series Materials Science and Engineering* 941: 012025
- Xin-hua, Y., & Xiang-yang, W. (2010). Fiscal تقاضای بیمه توسط شالی کاران (مطالعه موردی)". *مجله کشاورزی*، ۱۶۲-۱۵۱، (۱)۶۱.
- محمدی، ی و احمدی، ذ. (۱۴۰۰). تبیین کننده های تصمیم گیری گندمکاران برای پذیرش ابزار مدیریت ریسک محصول در استان ایلام. *مجله تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی*، ۲-۵۲، (۱)۱۴۲-۱۲۷.
- کلانتری، خ. (۱۳۹۵). *کتاب پردازش و تحلیل داده ها در تحقیقات اجتماعی*. تهران: فرهنگ صبا
- نادری مهدی، ک، سپهوند، ف و میرهاشمی، س. ی. (۱۴۰۳). بررسی عوامل موثر بر پذیرش بیمه کشاورزی (مورد مطالعه: گندم کاران شهرستان رزن). *فصلنامه بیمه و کشاورزی*، ۱۳(۲)، ۷۵-۸۸.
- نادری مهدی، ک، یعقوبی فرانی، آ، سعدی، ح، زلیخائی سیار، ل. (۱۳۹۳). "بررسی عوامل مؤثر بر توسعه بیمه گندم در شهرستان همدان". *فصلنامه تحقیقات اقتصاد و ترویج کشاورزی*، ۴۵(۳)، ۴۳۷-۴۲۵.
- وزارت جهاد کشاورزی. (۱۴۰۲). "آمارنامه کشاورزی سال زراعی ۱۴۰۲-۱۴۰۱". تهران: وزارت جهاد کشاورزی، معاونت برنامه ریزی و اقتصادی، مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات.
- وزارت جهاد کشاورزی. (۱۳۹۸). "آمارنامه کشاورزی سال زراعی ۱۳۹۷-۱۳۹۶". تهران: وزارت جهاد کشاورزی، معاونت برنامه ریزی و اقتصادی، مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات.
- نوری، ق، خوش سیمیا، ر، صالحی، ح، و کاکولکی، ش. (۱۳۹۵). "عوامل مؤثر بر رضایتمندی بیمه گذاران مزارع پرورش ماهیان سرد آبی استان مازندران". *مجله علمی شیلات ایران*، ۲۵(۱)، ۲۰-۱۱.
- Castillo, M. J., Boucher, S. & Carter, M. (2016). *Index insurance: Using public data to benefit*

- <https://doi.org/j.marpol.2018.08.021>.
- Zhong, L., Nie, J., Yue, X., & Jin, M. (2023). Optimal design of agricultural insurance subsidies under the risk of extreme weather. *International Journal of Production Economics*, 163, 108920. <https://doi.org/10.1016/j.ijpe.2023.108920>.
- Incentive to Policy Agricultural Insurance Development in China [J]. *Insurance Studies*, 3.
- Zheng, H., Mu, H., & ZHAO, X. (2018). Evaluating the demand for aquaculture insurance: An investigation of fish farmers' willingness to pay in central coastal areas in China. *Journal of Marine Policy*, 96, 152-162.